

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2019. gada 10. janvārī

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Sanita Osipova, tiesneši Gunārs Kusiņš un Daiga Rezevska,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [...] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 184/2018),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Atlīdzināšanas likums) pārejas noteikumu 2. punkta vārdus „iesniegumu par kaitējuma atlīdzināšanu iesniedz sešu mēnešu laikā no kaitējuma atlīdzināšanas tiesiskā pamata rašanās brīža” (turpmāk arī – apstrīdētā norma) par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. pantam un 92. panta trešajam teikumam un spēkā neesošiem no spēkā stāšanās brīža;

1.2. npublicēt informāciju par lietu kopā ar Pieteikuma iesniedzēja personas datiem.

2. Atlīdzināšanas likuma pārejas noteikumu 2. punkts noteic, ka privātpersona, kurai saskaņā ar šo likumu ir tiesības uz tāda kaitējuma atlīdzinājumu, kurš tai nodarīts ar iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesisku vai nepamatotu rīcību līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai un par kura atlīdzināšanu nav ierosināta tiesvedība vispārējās jurisdikcijas tiesā, iesniegumu par kaitējuma atlīdzināšanu iesniedz sešu mēnešu laikā no kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskā pamata rašanās brīža.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punkts noteic, ka, izskatot pieteikumu, Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Pieteikuma iesniedzējs jau iepriekš ir vērsies Satversmes tiesā ar saturiski līdzīgu pieteikumu, lūdzot atzīt apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 91. pantam un 92. panta trešajam teikumam (pieteikums Nr. 156/2018). Izskatot minēto pieteikumu, Satversmes tiesas 1. kolēģija (datums) pieņēma lēmumu par atteikšanos ierosināt lietu, norādot, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrās daļas prasībām.

Līdz ar to Satversmes tiesas kolēģijai ir jāizvērtē, vai atkārtoti iesniegtajā pieteikumā ietvertais faktisko apstākļu izklāsts vai juridiskais pamatojums pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar kolēģijas iepriekš izvērtēto pieteikumu.

Izskatāmajā pieteikumā ir ietverts pamatojums tam, ka Pieteikuma iesniedzējam nav pieejami vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi aizskarto pamattiesību aizsardzībai.

Tādējādi pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu un Satversmes tiesas kolēģijai no jauna ir jāpārbauda tā atbilstība Satversmes tiesas likuma prasībām.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Līdz ar to šā lēmuma 1.1. apakšpunktā norādītais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs saskaņā ar Atlīdzināšanas likumu ar iesniegumu par kaitējuma atlīdzināšanu ir vērsies Tieslietu ministrijā. Lemjot par minēto iesniegumu, Tieslietu ministrija to ir atteikusies izskatīt, citstarp pamatojoties arī uz apstrīdēto normu. Tādējādi apstrīdētā norma Pieteikuma iesniedzējam ir piemērota, un pieteikumā ir norādīts, ka tā pārkāpj Satversmes 91. pantā un 92. panta trešajā teikumā ietvertās pamattiesības.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

7. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi

visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī ja personai šādu iespēju nav.

No pieteikuma secināms, ka Pieteikuma iesniedzējam nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, jo apstrīdētajā normā imperatīvi noteiks sešu mēnešu termiņš iesnieguma par kaitējuma atlīdzināšanu iesniegšanai iestādē.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas otrais teikums noteic: ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no dienas, kad Tieslietu ministrija pieņēma lēmumu atteikties izskatīt Pieteikuma iesniedzēja iesniegto iesniegumu par kaitējuma atlīdzināšanu, tas ir, – no (datums). Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2018. gada 10. decembrī. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtais daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

8. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka pieteikumā jānorāda tā juridiskais pamatojums. Satversmes tiesas likuma izpratnē ar juridisko pamatojumu saprot juridisko argumentāciju, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā norma paredzot nesamērīgi īsu – sešu mēnešu – termiņu, kurā persona var vērsties iestādē ar iesniegumu par kaitējuma atlīdzināšanu. Šis sešu mēnešu termiņš esot neatbilstošs Satversmes 91. pantam un 92. panta trešajam teikumam.

8.1. Satversmes 91. pantā ir ietverti divi savstarpēji cieši saistīti principi: vienlīdzības princips – panta pirmajā teikumā – un diskriminācijas aizlieguma princips

– otrajā teikumā (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 14. septembra sprieduma lietā Nr. 2005-02-0106 9.3. punktu*).

Pamatojot pamattiesību ierobežojuma neatbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, pieteikumā jānorāda: 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos; 2) vai apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi; 3) vai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*sal. ar Satversmes tiesas 2011. gada 10. jūnija sprieduma lietā Nr. 2010-69-01 10. punktu*). Lai izvērtētu atšķirīgās attieksmes atbilstību samērīguma principam, jānoskaidro, vai likumdevēja lietotie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai; vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; vai likumdevēja rīcība ir atbilstoša, proti, vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par personas tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto kaitējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2014. gada 13. jūnija sprieduma lietā Nr. 2014-02-01 14. punktu*).

Savukārt diskriminācijas aizlieguma princips papildina, precizē un palīdz piemērot vienlīdzības principu konkrētās situācijās. Diskriminācijas aizlieguma principa mērķis ir izskaust atšķirīgu attieksmi, kas balstīta uz kādu nepieļaujamu kritēriju (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2018. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-28-0306 9. punktu*). Šādi kritēriji ir, piemēram, dzimums, rase, nacionālā piederība, reliģiskā pārliecība, piederība pie noteiktas sociālās grupas (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2007-25-01 7.1. punktu*). Tāpēc, pamatojot apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 91. panta otrajam teikumam, pieteikumā jāpamato, ka atšķirīgā attieksme ir balstīta uz kādu no aizliegtajiem kritērijiem.

Pieteikumā norādīts, ka vienādos un salīdzināmos apstākļos atrodas tās personas, kuras prasa kaitējuma atlīdzināšanu saskaņā ar Atlīdzināšanas likumu, un tās personas, kuras kaitējuma atlīdzināšanu prasa saskaņā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likumu. Atlīdzināšanas likums paredzot sešu mēnešu termiņu iesnieguma par kaitējuma atlīdzināšanu iesniegšanai. Savukārt Valsts

pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likums – viena gada termiņu. Līdz ar to šāda atšķirība esot neatbilstoša vienlīdzības principam.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka likumdevējam vienlīdzības principa kontekstā ir plaša rīcības brīvība pieņemt likumus un gan noteikt lietu kategorijas, kuras attiecīgajos procesos tiek skatītas, gan arī lemt par dažādu kategoriju lietu izskatīšanas kārtību. Mehāniska, pilnīgi vienāda procesa noteikšana visu kategoriju lietu skatīšanai nebūtu nedz iespējama, nedz arī vēlama, jo starp dažādu procesu veidiem ir objektīvas atšķirības. Pienākums dažādos procesos noteikt vienādu regulējumu novestu pie nepamatotas tiesiskā regulējuma nonivelēšanas, kā arī liegtu likumdevējam iespēju noteikt pamatotas atšķirības likumu procesuālajā regulējumā. Savstarpēji salīdzinot dažādu procesu tiesisko regulējumu, neapšaubāmi būtu iespējams atrast pat vairākas visiem procesiem kopīgas pazīmes vai analogas īpašības. Tomēr tās nevarētu kalpot par pamatu personas prasībai šos procesus vienādot (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 17. punktu*).

Pieteikumā nav ietverts juridiskais pamatojums tam, kādēļ likumdevējam būtu obligāts pienākums gan Atlīdzināšanas likumā, gan arī Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likumā noteikt vienādu – viena gada – termiņu iesnieguma par kaitējuma atlīdzināšanu iesniegšanai iestādē. Tāpat pieteikumā nav pamatots tas, ka apstrīdētā norma paredzētu atšķirīgu attieksmi, balstītu uz kādu no Satversmes 91. panta otrajā teikumā ietvertiem aizliegtajiem kritērijiem.

Līdz ar to juridiskais pamatojums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 91. pantam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

8.2. Pieteikuma iesniedzējs arī norāda, ka apstrīdētajā normā noteiktais sešu mēnešu termiņš esot netaisnīgs un tas nesamērīgi ierobežojot personai Satversmes 92. panta trešajā teikumā noteiktās pamattiesības.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka tiesiskās stabilitātes nodrošināšanai kalpo konkrētu procesuālo darbību veikšanai noteiktie termiņi. Procesuālo darbību veikšanai administratīvajā procesā ir nepieciešams laika ierobežojums. Termiņa ierobežojuma mērķis ir nodrošināt lietas atrisināšanu saprātīgā laika periodā un nodrošināt paļāvību, ka konflikta risinājums vēlāk netiks pārskatīts. Termiņa noteikšana arī palīdz

izvairīties no dažādām tiesiskajām problēmām, kas saistītas ar personas tiesisko stāvokli. Savukārt garš termiņš var novest pie negodprātīgas vilcināšanās un izraisīt citas nelabvēlīgas tiesiskās sekas (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. 2002-09-01 secinājumu daļas 1. punktu*).

Pieteikumā nav ietverts juridiskais pamatojums tam, kādēļ apstrīdētajā normā noteiktais sešu mēnešu termiņš iesnieguma par kaitējuma atlīdzināšanu iesniegšanai iestādē nebūtu uzskatāms par saprātīgu laika ierobežojumu procesuālo darbību veikšanai un kādēļ tas būtu neatbilstošs Satversmes 92. panta trešajā teikumā noteiktajām pamattiesībām.

Līdz ar to juridiskais pamatojums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību arī Satversmes 92. panta trešajam teikumam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

9. Papildus prasījumam atzīt apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmei, Pieteikuma iesniedzējs ir arī lūdzis nublicēt informāciju par šo lietu kopā ar viņa personas datiem. Lūgums pamatots ar Informācijas atklātības likuma 5. panta otrās daļas 4. punktu.

Satversmes tiesa saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 26. panta pirmās daļas trešo teikumu ir noteikusi kārtību, kādā pieteikuma izskatīšanas stadijā ir izlemjams jautājums par lietas materiālos ietvertās informācijas pieejamības ierobežošanu. Atbilstoši minētajai kārtībai šo jautājumu pieteikuma izskatīšanas stadijā izlemj Satversmes tiesas kolēģija, kura izskata attiecīgo pieteikumu (*sk. Satversmes tiesas rīcības sēdes 2016. gada 22. novembra lēmums „Par kārtību, kādā pieteikuma izskatīšanas stadijā izlemjams lūgums ierobežot pieteikumā ietvertās informācijas pieejamību”, Latvijas Vēstnesis, 2016. gada 24. novembris, Nr. 229*).

Lieta Satversmes tiesā netiek ierosināta. Saskaņā ar likuma „Par tiesu varu” 28.³ pantu pieteikums un tam pievienotie dokumenti, pēc kuru izskatīšanas pieņemts lēmums par atteikšanos ierosināt lietu, ir ierobežotas pieejamības informācija. Lēmums par atteikšanos ierosināt lietu var tikt publicēts Satversmes tiesas mājās lapā,

neuzrādot fizisko personu identificējošus datus. Ievērojot minēto, nav nepieciešams lemt par šo Pieteikuma iesniedzēja lūgumu.

Līdz ar to šā lēmuma 1.2. apakšpunktā norādītais lūgums ir atstājams bez izskatīšanas.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu un 26. panta pirmo daļu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

1. Atteikties ierosināt lietu pēc [...] pieteikuma (pieteikums Nr. 184/2018).
2. Atstāt bez izskatīšanas šā lēmuma 1.2. apakšpunktā norādīto lūgumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja
Osipova

S.